

suporta o aguanta' («erst im Neurabischen 'Tragbalken'»), comparant per al canvi semàntic el cast. *puente* 'biga travessera' («querbalken»). Rohlfs (ZRPb. XLIX, 114) s'hi adherí, el mateix M-L. ho accepta amb reserves en el REW⁵, i jo vaig reforçar-ho amb alguna explicació fonètica i certs detalls, en una nota molt breu del BDC XIX (1931), 37, i un curt article del DCEC (JÁCENA).

Les reserves de M-L. no tenien base ben ferma; pel que fa a la terminació, sobretot, calia tenir en compte que l'ètimon de Schuchardt apareix en la forma *gásar* en RMa. (p. 496), epèntesi vocàlica regular; i com que sovint els arabismes són assimilats en romànic com a femenins en -a (encara que terminin en consonant) es presentava planer el camí fins a *jàssera*, la forma majoritària catalana (forçosament ben antiga, vista la seva vasta difusió). És veritat que *jácena* feia força més escrípol. Però jo indicava que es pot tractar del fet esporàdic, si bé no pas rar, de canvi de *zera* en *zema*, que jo demostrava allí per a *tòjera* > *tòjena* (TÒFONA), i del qual Jud havia indicat (ASNSL CXXI, 76-96, cf. CXXIV, 83-108) bastants casos en romànic; el retrobem encara en d'altres, també d'arabismes: *albixenes* < ALBIXERES [1285 i Llull, d'on *albexenia*, vol. I, 154a 15ss.], *almànguena* (i *almanguenar*, veg. MANGRA), *cócena* < CÒCERA; el nom del poble d'Almàssera poc al N. de València, apareix com a *Almàcena* en alguns docs. antics.⁶ Notem també que els mots àrabs, com a estrangers, estaven més exposats que els llatins a alteracions en els detalls fonètics menys adozenats, quan hi havia un tipus fonètic o morfològic més divulgat en romànic propi.

Tots aquests factors hi pogueren ajudar. Entre els mots romànics de coses connexes, els terminats en -na eren nombrosos, certament més que els en *zera*: CULMĪNA 'comunera, biga del cavall de la teulada', TIGNA (cf. DCEC, TINADA, aran. *tenyat*), COLONA COLUMNNA (cf. supra la cita de JnRosselló), TERMINA, TEGMINA, LIMINA; també cal dir que el derivat *jassinada* (infra) era natural que es veïés arrossegat pel sinònim *cabironada*, cosa que no ajudaria poc a donar un considerable avantatge a la variant alterada *jàssena*.⁷

Resten, però, una sèrie de fets que ens mantenen en guàrdia contra una prematura acceptació total d'aquesta tesi. En l'àrab per excel·lència la paraula *gásr* (per a alguns *gísr*) és simplement 'pont' (Lane, 424; Dozy, Suppl. I, 195a; Freytag I, 278), que en certs textos és una calçada (fr. *chaussée*, «via lapidibus strata»), i el significat de 'biga', «poutre», només el tenim en àrab vulgar modern: en Humbert (*Guide de la Conv. Arabe*), que porta mots del vulgar magrebí, sobretot de cap a Algèria; i n'hi ha poca confirmació:⁸ un viatger arabista, en la *Zs. d. deutschen morgenländischen Ges.* (XI, 479, n. 5) el tradueix «sommier».⁹

De tota manera cal notar, en primer lloc, que els grans lexicògrafs clàssics expliquen *gásr* com «la cosa que serveix per travessar un corrent d'aigua» («that on which one crosses a river», Lane): i això, en els bar-

rancs i rierols mig secs del Magreb i Espanya era simplement un tronc, que després pogué convertir-se ben fàcilment en una biga; perquè tinguem present, al capdavant, que el significat del verb *gísr*, en l'àrab de sempre, era 'llançar-se, atrevir-se', d'on potser 'llançar-se a passar, o a fer coses audaces'. Ens consta en tot cas que, en l'àrab d'Espanya, havia pres el sign. de «obex» (RMa., p. 496), que podríem entendre en el sentit de 'barra' o 'barrera', i si era una barra, d'aquí també es passava fàcilment a 'biga de ferro', que és una de les accs. bàsiques de la *jàssera* del Princ. (Griera, § 2); *obex* pot ser una barra que atranca una porta etc. (*obices portarum* en Tàcit), d'altres ho usen com 'travesser, forrellat' i això tampoc no ens en allunya.¹⁰

Sempre resta, és veritat, que *gásr* està flacament representat en el sentit de 'biga' ¹¹ o «sommier» en les nostres fonts. I per això es comprèn que els primers etimòlegs arabistes vagin provar d'explicar-se el mot per una deu aràbiga diferent. Car, verament, el mot aràbic força semblant al nostre, i que és ben corrent, és un altre: *gá'iza* «poutre», molt estès, com nota Dozy, (*Suppl.* I, 234b), en autors medievals (dels quals donarem cites Dozy i De Goeje en llur glossari de l'E-drissi), que figura modernament com a mot de Mauritània (Dombay) i el Marroc (Lerchundi, §42b), i en les fonts hispanoaràbigues: *PAlc.* («*jezyza*, pl. *jegueiz*: viga», 429b4) i *RMa.* («*tignum*», p. 609, «trabes», «trabes, parata», pp. 83b, 77b, 613),¹² i que el glossari de Leyden dona en la forma vulgar *gawaiz* («laquearia, tignum, trabes tecti (ut stipes)») (Dozy I, 234a); «poutre transversale pour soutenir un comble», Beausnier, p. 168; i ja apareix en certes fonts clàssiques: «the beam of a house or chamber», «the palm-trunk or piece of wood which passes across between two walls, called in Persian *tir*» (Djauhari, Firuz.) (o sigui el mot persa per a 'sageta'). I això té explicació encara més fàcil per l'arrel aràbiga, car el verb *gíwz* significa 'passar, travessar', del qual *gá'iz* és simplement el participi actiu masculí, i *gá'iza* el seu femení.

Gens estrany, doncs, que els glossaris de Dozy-Eng. i Eguílaz parteixin d'aquest mot com a ètimon de *jàssera/jàssena*. Això, però, xoca amb la manca d'explicació de les terminacions àtones -era, -ena; car de cap manera no podem admetre que es tracti «d'un sufix castellà», com deia Dozy-Eng.; també cal dir que la sorda catalana *ç* o *ss* es conjumina malament amb la sonora de *gá'iza* (cert que hi ha casos com *safrà* que vénen de *z*, o els noms en *Massal* < *Manzal*, però llavors és en posició inicial o postconsonàntica); encara resta inexplicada la desaparició de la *i*, i esperariem que la *á* d'aquest mot s'hagués tornat *é* (cf. la pronúncia granadina *jezya* segons *PAlc.*). Si algunes d'aquestes objeccions fonètiques, amb rebusca es podrien eliminar, són masses en conjunt perquè hi puguem creure.

I no obstant alguna cosa de bo ha d'haver-hi en aquesta etimologia, car així ens explicariem bé la variant *jassa* de la zona Montseny-Cerdanya, i dels boscos de l'Alt Berguedà en el S. XVIII, que després es